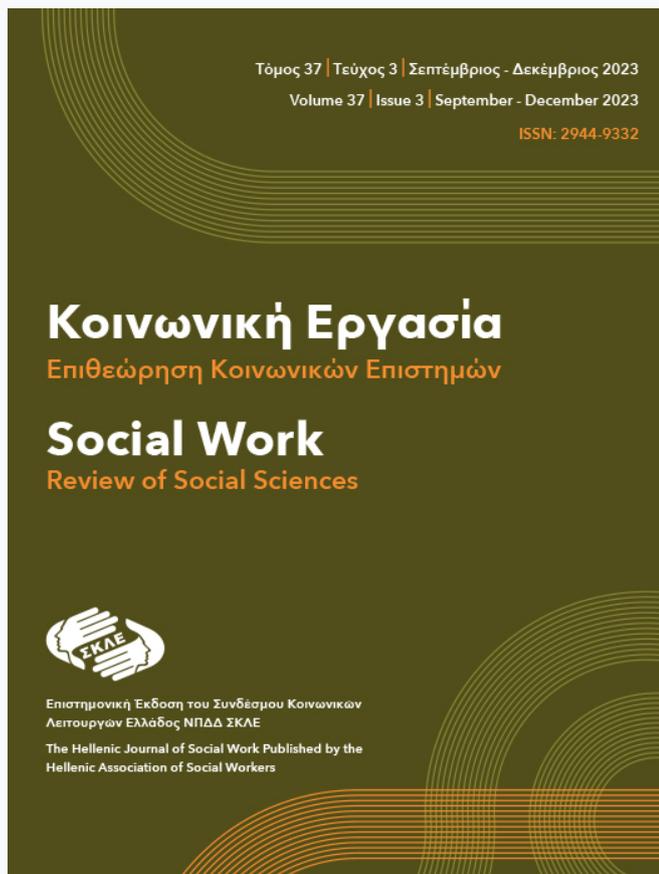

Κοινωνική Εργασία. Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών

Τόμ. 37, Αρ. 3 (2023)

3/2023

Αντιλήψεις και εμπειρίες γυναικών Σχολικών Κοινωνικών Λειτουργών για τη χρήση του Κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης στην εκπαίδευση

Σοφία Νικολαΐδου

doi: [10.12681/socialwork-rss.36379](https://doi.org/10.12681/socialwork-rss.36379)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Νικολαΐδου Σ. (2023). Αντιλήψεις και εμπειρίες γυναικών Σχολικών Κοινωνικών Λειτουργών για τη χρήση του Κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης στην εκπαίδευση. *Κοινωνική Εργασία. Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών*, 37(3), 66–81. <https://doi.org/10.12681/socialwork-rss.36379>

Αντιλήψεις και εμπειρίες γυναικών Σχολικών Κοινωνικών Λειτουργών για τη χρήση του Κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης στην εκπαίδευση

Νικολαΐδου Σοφία¹,

¹ Κοινωνική Λειτουργός, Msc Κοινωνική εργασία στην εκπαίδευση- ένταξη ετεροτήτων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το άρθρο αυτό στηρίζεται σε έρευνα, η οποία εξετάζει τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες των σχολικών κοινωνικών λειτουργών σχετικά με τη χρήση του κινηματογράφου ως εργαλείο παρέμβασης σχολικής κοινωνικής εργασίας, με σκοπό την ανάδειξη των ωφελημάτων και των δυσκολιών που ενέχει η χρήση του. Για τη μέθοδο συλλογής και ανάλυσης της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική μεθοδολογία, όπου η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσα από δώδεκα ημι- δομημένες συνεντεύξεις σε γυναίκες κοινωνικούς λειτουργούς, με εμπειρία σε ελληνικά δημόσια σχολεία από δέκα μήνες έως επτά έτη. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν διαδικτυακά και σε διάστημα δύο μηνών μεταξύ Νοέμβριου-Δεκεμβρίου 2021. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε μέσω θεματικής ανάλυσης, όπου αναδείχθηκαν οφέλη τόσο για τους συμμετέχοντες της παρέμβασης όσο και για τους ίδιους τους σχολικούς κοινωνικούς λειτουργούς. Με τους πρώτους, αναδείχθηκε κυρίως η έκφραση των συναισθημάτων, η καλλιέργεια ενσυναίσθησης και κοινωνικών δεξιοτήτων, η θετική αλλαγή στάσεων, καθώς και η ενίσχυση ψυχικής ανθεκτικότητας. Έπειτα, οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί συνέβαλαν ώστε να αναδειχθεί σημαντικότερα η διευκόλυνση εκτίμησης, εξατομίκευσης και αξιολόγησης περιπτώσεων, επαγγελματικής εξέλιξης κ.α. Από την ανάλυση, προέκυψαν και οι δυσκολίες, όπως, ο ελάχιστος διαθέσιμος χρόνος για την παρέμβαση σε σχέση με τον χρόνο που απαιτείται για τη χρήση ταινιών ή βίντεο, η έλλειψη πόρων και υποστήριξης από το εκπαιδευτικό πλαίσιο, οι δυσκολίες εφαρμογής της παρέμβασης κ.α. Επιπλέον, προέκυψε πως ο κινηματογράφος ως εργαλείο παρέμβασης μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ομαδικές, ατομικές και κάτω από συγκεκριμένες θεματολογικές παρεμβάσεις, έχοντας υπόψιν στα σημεία που χρήζουν προσοχής κατά τη χρήση του. Τέλος, μέσα από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, αναδείχθηκε ο κινηματογράφος ως μία ιδιαίτερα χρήσιμη προσθήκη στις παρεμβάσεις της σχολικής κοινωνικής εργασίας.

Λέξεις-κλειδιά: Κινηματογράφος, Σχολική Κοινωνική Εργασία, Τέχνη στη Σχολική Κοινωνική Εργασία, Κινηματογράφος στη Σχολική Κοινωνική Εργασία

Στοιχεία Επικοινωνίας: Σοφία Νικολαΐδου, nikolsof@yahoo.gr

Εισαγωγή

Η χρήση της τέχνης ξεκινά από την επιστημονική παραδοχή ότι η ευαίσθητη σκέψη των ανθρώπων, η οποία παράγει τέχνη και πολιτισμό, είναι απαραίτητη για την απελευθέρωση των καταπιεσμένων ατόμων, καθότι διευρύνει και εμβαθύνει την ικανότητά τους να μαθαίνουν και να γνωρίζουν. Έτσι, είναι σημαντικό να μην καταναλώνεται μόνο ο πολιτισμός, αλλά και να παράγεται (Matos-Silveira et al., 2016). Επιπλέον, οι τέχνες αποτελούν ένα πολύ σημαντικό κομμάτι των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, καθώς ανέκαθεν χρησιμοποιούνταν ως ένα μέσο του ανθρώπου για να προσεγγίσει και να εκφράσει τα συναισθήματά του, αλλά και να ενισχύσει την ανθεκτικότητά του (Kaye & Bleep, 1997; Zelizer, 2004).

Μία μορφή τέχνης, σχετικά σύγχρονη σε σχέση με άλλες, είναι ο κινηματογράφος. Ο κινηματογράφος αξιοποιείται στο κλάδο της ψυχολογίας στη θεραπεία και στη συμβουλευτική, καθώς μπορεί να λειτουργήσει τόσο ως μέσο έκφρασης, όσο και ως έτοιμο υλικό για τη διευκόλυνση και τη πραγματοποίηση παρεμβάσεων και προγραμμάτων με ποικίλους στόχους (Lavoie & Heinonen, 2018). Παράλληλα συνδέεται με την εξέλιξη μεταμοντέρνων θεωρητικών προσεγγίσεων και τη στροφή στην αφήγηση (Τσέργας κ.α., 2018). Συγκεκριμένα, σε μία θεραπευτική συνεδρία ή σε μία συνεδρία συμβουλευτικής, μπορεί να ανοίξει τον διάλογο μεταξύ των εμπλεκόμενων μελών, να προωθήσει την σχέση μεταξύ τους, να κρατήσει το ενδιαφέρον τους, αλλά και να οδηγήσει στη καλύτερη δυνατή φώτιση του μετέχοντα στα θέματα που τον αφορούν (Portadin, 2006). Επιπλέον, αποτελεί γεγονός πως τις τελευταίες δεκαετίες ο κινηματογράφος χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο από τις σχολικές μονάδες ως εκπαιδευτικό εργαλείο (Hankir et al., 2015). Πρόκειται για μία μορφή τέχνης, η οποία απευθύνεται σε μαζικό κοινό, προσφέροντας καλύτερη κατανόηση ενός θέματος και διαμορφώνοντας διάφορες γνώμες, απόψεις και στάσεις (Λυδάκη, 2008). Γι' αυτό το λόγο, είναι κοινώς αποδεκτό επιστημονικά ότι ο κινηματογράφος επηρεάζει την αλλαγή περισσότερο από κάθε άλλο καλλιτεχνικό μέσο (McCall 2011). Επιπλέον, οι Dermer & Hutchings (2000), υποστηρίζουν πως η ταινία στη θεραπεία και τη συμβουλευτική μπορεί από μόνη της να έχει ευεργετικά αποτελέσματα για το άτομο, βοηθώντας το να ξεφύγει έστω και για λίγο από τα θέματα που το απασχολούν.

Η Κοινωνική Εργασία ως μία επιστήμη η οποία συνδέεται στενά με τις επιστήμες της ψυχολογίας και της εκπαίδευσης, αλλά και με το κοινωνικό συγκείμενο εντός του οποίου ασκείται, έχει ως στόχο τη συνεχή εξέλιξη και προσαρμογή σε νέα δεδομένα και πρακτικές (Workers-IFSW, 2014). Ειδικότερα, η Σχολική Κοινωνική Εργασία, με την οποία ασχολείται το παρόν άρθρο, αποτελεί έναν συνεχώς εξελισσόμενο κλάδο, που αναζητά συνεχώς νέες και αποτελεσματικές μεθόδους, τεχνικές και εργαλεία παρέμβασης για την αντιμετώπιση των ζητημάτων μίας σχολικής κοινότητας (Dupper, 2002). Ένα από τα εργαλεία αυτά είναι η τέχνη, η οποία, παρόλο που φαίνεται να χρησιμοποιείται, δεν έχει διερευνηθεί αρκετά η χρήση της. Στην πράξη, βέβαια, έχει υποστηριχθεί ότι, γενικά οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται με παιδιά χρησιμοποιούν εκτενώς δημιουργικές μορφές παιχνιδιού, το σχέδιο, τη ζωγραφική και την μουσική. Μέσω αυτών των μορφών τέχνης τους δίνεται η δυνατότητα να μάθουν περισσότερα και να προσεγγίσουν με έναν ήπιο και δημιουργικό τρόπο τις ιδέες, τα συναισθήματα και τις εμπειρίες των παιδιών (Carroll, 2002; Huss et al., 2014; Lefevre, 2004). Ωστόσο, μία από τις πιο σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί στην προσπάθεια εφαρμογής σύγχρονων παρεμβάσεων είναι η ελλιπή υποστήριξη από το εκπαιδευτικό προσωπικό (Bolin et al., 2018),

Επιπλέον, η Middleman ακόμη από τη δεκαετία του 1960, διερευνώντας την υιοθέτηση μη λεκτικών πρακτικών στην Κοινωνική Εργασία, εντόπισε την ισχυρή προοπτική και δύναμη της Τέχνης ώστε να επιτευχθεί η θετική κοινωνική αλλαγή, κάτι που αποτελεί κύριο γνώμονα της άσκησης της

Κοινωνικής Εργασίας, όταν κάλεσε επαγγελματίες να εμπλέξουν την τέχνη ώστε να ενθαρρύνουν την φαντασία και την εύρεση νοήματος στην άσκηση της εργασίας τους. Ειδικότερα, δέκρινε τη δύναμη της Τέχνης στο να συμβάλλει, έμμεσα ή άμεσα, στην επίλυση προβλημάτων και να εξασφαλίσει την εποικοδομητική και παραγωγική επικοινωνία, στοιχεία που συμβάλλουν στην κοινωνική αλλαγή (Middleman, 1995).

Ο Marsick (2010), τόνισε τη χρησιμότητα του κινηματογράφου στην καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων στο πλαίσιο παρεμβάσεων που λαμβάνουν χώρα στην εκπαίδευση, εξειδικεύοντας τα δεδομένα αυτά στην περίπτωση της σχολικής κοινωνικής εργασίας. Ωστόσο, για την χρήση της έβδομης τέχνης, αυτής του κινηματογράφου στη σχολική κοινωνική εργασία υπάρχει απουσία ερευνών, παρόλο που υπάρχουν έρευνες σε συναφή επιστημονικά πεδία όπως η συμβουλευτική και η θεραπεία. Η χρήση του κινηματογράφου στα πεδία αυτά, μπορεί επίσης να συνδεθεί με θεωρίες τις οποίες χρησιμοποιεί εκτενώς και η κοινωνική εργασία, όπως είναι αυτή της κοινωνικής μάθησης ή και της αυτο-αποτελεσματικότητας (Tyson et al., 2000).

Συγκεκριμένα, σε πανεπιστήμιο στην ινδική πολιτεία Καρνατάκα, διενεργήθηκε έρευνα παρέμβασης ατομικής συμβουλευτικής με χρήση κινηματογραφικού φιλμ σε εφήβους, σχετικά με το ζήτημα αλλοίωσης της εικόνας του σώματος. Η έρευνα πρόβαλλε 95% επιτυχημένη την συμβουλευτική παρέμβαση, με αποτέλεσμα την μείωση της αρνητικής εικόνας που έχουν οι έφηβοι για το σώμα τους (David & Warriar, 2021). Επιπλέον, σε έρευνα με παρέμβαση κινηματογραφικής θεραπείας σε έφηβους με σοβαρή συναισθηματική διαταραχή, η οποία είχε σκοπό την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησής τους, φαίνεται να δείχνει ότι υπήρξε εξαιρετικά θετική επίδραση με αποτέλεσμα οι έφηβοι να παρουσιάζουν αυξημένα επίπεδα αυτοεκτίμησης (Powell, et al, 2006).

Αναγνωρίζοντας επομένως, τη δυναμική του κινηματογράφου ως σύγχρονου εργαλείου παρέμβασης σε συναφείς επιστημονικούς κλάδους, καθώς και την σχολική κοινωνική εργασία ως ένα αναπτυσσόμενο κλάδο, η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην ίδια την τέχνη του κινηματογράφου, ως έτοιμο υλικό και όχι ως εκφραστικό μέσο, και την ενδεχόμενη χρησιμότητα του στην Σχολική Κοινωνική Εργασία. Επιπροσθέτως, αυτή η μελέτη ανοίγει δρόμους για την περαιτέρω εξέταση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων κοινωνικής εργασίας με τη σωστή χρήση του κινηματογράφου εντός σχολικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη του ως χρήσιμου εργαλείου στη φαρέτρα των επαγγελματιών σχολικής κοινωνικής εργασίας.

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η διερεύνηση των απόψεων, των εμπειριών και των βιωμάτων των κοινωνικών λειτουργών σχολικών μονάδων σχετικά με την χρήση του κινηματογράφου ως εργαλείου στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας στην εκπαίδευση. Επιπλέον, η μελέτη είχε ως σκοπό την ανάδειξη της αποτελεσματικότητας και των ωφελημάτων από τη χρήση του κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης, αλλά και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί ως προς τη χρήση του. Τα ερευνητικά ερωτήματα που χρησιμοποιήθηκαν για τον σκοπό της έρευνας είναι:

1. Ποιες είναι οι απόψεις των σχολικών κοινωνικών λειτουργών σχετικά με τη χρήση του κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης κατά την άσκηση της σχολικής κοινωνικής εργασίας;
2. Ποια είναι τα οφέλη που εντοπίζονται από τους σχολικούς κοινωνικούς λειτουργούς από τη χρήση του κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους;
3. Ποιες είναι οι πιθανές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικοί λειτουργοί στην εκπαίδευση κατά την προσπάθειά τους να χρησιμοποιήσουν ως εργαλείο άσκησης κοινωνικής εργασίας τον κινηματογράφο;

Μέθοδος συλλογής ερευνητικών δεδομένων

Στη συγκεκριμένη μελέτη επιλέχθηκε η ποιοτική μεθοδολογία, καθώς αυτή ενδείκνυται όταν ο ερευνητικός σκοπός αφορά τη διερεύνηση εμπειριών του υποκειμενικού νοήματος που τα συμμετέχοντα άτομα αποδίδουν σε αυτές (Willig, 2015)

Η συλλογή δεδομένων έγινε με τη διεξαγωγή ημι-δομημένων ατομικών συνεντεύξεων, επιλογή η οποία δίνει τη δυνατότητα ελεύθερης έκφρασης, διεξαγωγής πλούσιων ή και απροσδόκητων δεδομένων, επιτρέποντας, την εις βάθος μελέτη των εμπειριών και των αντιλήψεων, παρέχοντας ταυτόχρονα την ενεργή συμμετοχή της ερευνήτριας (Bernard et al, 2016). Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν μέσα σε δύο μήνες (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2021), αποκλειστικά διαδικτυακά λόγω του απομακρυσμένου τόπου κατοικίας των συμμετεχόντων και βιντεοσκοπήθηκαν για τις ανάγκες της έρευνας. Για τη διεξαγωγή των ημι-δομημένων συνεντεύξεων δημιουργήθηκε ένας οδηγός αποτελούμενος από 13 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου επικεντρωμένες στα ερευνητικά ερωτήματα, όπως για παράδειγμα «Με ποιο τρόπο κάνατε χρήση του κινηματογράφου κατά την άσκηση του επαγγέλματος σας;», «Πως ανταποκρίθηκαν οι ίδιοι οι συμμετέχοντες στη δράση/εις που σχεδιάσατε; Ποια οφέλη, ενδεχομένως εντοπίσατε πως είχε για αυτούς;», «Στη πρακτική εφαρμογή του εργαλείου αυτού ποια τα εμπόδια που εντοπίσατε;».

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν από την ερευνήτρια που έχει συγγράψει το παρόν άρθρο, μέσα σε διάστημα δύο μηνών.

Δείγμα

Για τη συλλογή των συμμετεχόντων στη μελέτη εφαρμόστηκε η μέθοδος δειγματοληψίας κριτηρίου (criterion sampling), όπου ο ερευνητής επιλέγει το δείγμα του βασιζόμενος σε κάποιο κριτήριο, σύμφωνα με τους στόχους της έρευνας του (Ισαρη & Πούρκος, 2015). Το κριτήριο ένταξης στη μελέτη ήταν η παροντική ή παρελθοντική άσκηση του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού στο πλαίσιο της εκπαίδευσης και η εμπειρία στη χρήση του κινηματογράφου ως μέσου παρέμβασης στο πλαίσιο αυτό. Τα χαρακτηριστικά του δείγματος παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1.

Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Δημογραφικά χαρακτηριστικά δείγματος	
Δημογραφικά στοιχεία	Δεδομένα
Δείγμα	12 κοινωνικοί λειτουργοί από όλη την ελληνική επικράτεια
Φύλο	Γυναίκες
Ηλικία	27- 36 ετών
Μορφωτικό επίπεδο	9 απόφοιτες κοινωνικής εργασίας του Δ.Π.Θ 2 του Τ.Ε.Ι. Αθηνών 1 του Τ.Ε.Ι. Πατρών
Μεταπτυχιακός Τίτλος Σπουδών	3 κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών 5 μεταπτυχιακές φοιτήτριες
Εμπειρία σε σχολικές μονάδες	10 μήνες έως 7 έτη
Γενική εμπειρία	10 μήνες έως 10 έτη

Μέθοδος Ανάλυσης δεδομένων

Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η θεματική μέθοδος ανάλυσης, η οποία αποτελεί μία εύχρηστη μέθοδο που επιλέγεται εκτενώς στην ποιοτική έρευνα. Η θεματική ανάλυση αποτελεί βασικό εργαλείο για τους περισσότερους μελετητές που ασχολούνται με την ποιοτική έρευνα, διότι είναι μια μέθοδος που εντοπίζει, περιγράφει, αναφέρει και ομαδοποιεί επαναλαμβανόμενα νοηματικά μοτίβα, τα «θέματα» (themes), τα οποία προέρχονται από τα ερευνητικά δεδομένα (Braun & Clarke, 2006). Η θεματική ανάλυση των δεδομένων έγινε από την ερευνήτρια και συντάκτρια του παρόντος άρθρου.

Ηθική και Δεοντολογία

Σε όλη την διάρκεια της έρευνας τηρήθηκε ο κώδικας ερευνητικής δεοντολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Η διεξαγωγή της έρευνας έγινε έπειτα από πλήρης έγγραφη σγκατάθεση και προφορική ενημέρωση των συμμετεχόντων για τον τρόπο διεξαγωγής της, καθώς και η διαχείριση και αποθήκευση του ερευνητικού υλικού. Αρχικά, εξασφαλίστηκε η εμπιστευτικότητα των δεδομένων και όλου του ερευνητικού υλικού, όπου για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν ψευδώνυμα καθ' όλη την ερευνητική διαδικασία και την τελική συγγραφή της μελέτης, ενώ όλο το σχετικό υλικό (φόρμες σγκατάθεσης, βιντεοσκοπήσεις και απομαγνητοφωνήσεις) διατηρήθηκε σε ασφαλές μέρος, στο οποίο είχε πρόσβαση μόνο η ερευνήτρια. Επιπλέον, οι συμμετέχουσες έδωσαν έγγραφη σγκατάθεση για την βιντεοσκόπηση των συνεντεύξεων.

Αποτελέσματα

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων δομήθηκε σε τρεις κύριους άξονες της μελέτης, αντίστοιχους των ερευνητικών ερωτημάτων.

Οφέλη του κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης στη σχολική κοινωνική εργασία

Οι συμμετέχουσες διέκριναν τα οφέλη που αφορούν τα άτομα που συμμετέχουν στις παρεμβάσεις, καθώς και τα οφέλη αυτά που αφορούν τις ίδιες ως επαγγελματίες που ασκούν την κοινωνική εργασία στο εκπαιδευτικό πλαίσιο (Πίνακας 2).

Πίνακας 2.

Οφέλη της χρήσης του κινηματογράφου

Οφέλη της χρήσης του κινηματογράφου ως εργαλείο στην σχολική κοινωνική εργασία	
<i>A. Οφέλη για τους συμμετέχοντες</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προώθηση της γνώσης 2. Μέσο έκφρασης 3. Καλλιέργεια ενσυναίσθησης 4. Θετική αλλαγή στάσεων 5. Καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων 6. Προσωπική ανάπτυξη 7. Ενίσχυση ψυχικής ανθεκτικότητας 8. Η ίδια η εμπειρία του κινηματογράφου είναι θεραπευτική
<i>B. Οφέλη για τους επαγγελματίες</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Διευκόλυνση εξατομίκευσης 2. Διευκόλυνση οργάνωσης συμπεριληπτικών παρεμβάσεων 3. Διευκόλυνση εκτίμησης/ αξιολόγησης 4. Επαγγελματική εξέλιξη

Όπως αναφέρθηκε, ο κινηματογράφος αποτελεί εργαλείο, το οποίο στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας προωθεί τη γνώση, μέσα από τη καλλιέργεια της σκέψης, την ενημέρωση, τη συγκέντρωση στο εδώ και τώρα και τον προβληματισμό σχετικά με τα ζητήματα τα οποία θίγει η ταινία ή το βίντεο που προβάλλεται. Επιπλέον, η γνώση αυτή προωθείται μέσα από την καλύτερη αντίληψη και εξοικείωση των μαθητών με τα εν λόγω θέματα, συγκεκριμένα αναφέρθηκε «[...] μετά την προβολή της ομολογώ ότι τα παιδιά ήταν πολύ προβληματισμένα,.. γιατί αντιληφθήκανε την ουσία του θέματος... απέκτησαν γνώση...» (Συμμετέχουσα 2).

Ο κινηματογράφος μπορεί επίσης να διευκολύνει την αναγνώριση και την έκφραση συναισθημάτων όλων των συμμετεχόντων, συμπεριλαμβανομένων αυτών που έχουν δυσκολία στην λεκτική έκφραση, καλλιεργεί την ενσυναίσθηση, επιτυγχάνει την ευαισθητοποίηση στα θέματα που θίγονται, διαμορφώνοντας μία θετική αντίληψη σχετικά με τα ζητήματα αυτά που διευκολύνουν την αλληλοκατανόηση και τη ψυχοσυναισθηματική ωρίμανση. Δίνει νοητικά ερεθίσματα στις συμμετέχουσες, ώστε να αμφισβητηθούν στερεότυπα και κυρίαρχες ιδέες, να επανανοηματοδοτηθούν εμπειρίες και να υιοθετηθούν πιο λειτουργικοί τρόποι επεξεργασίας του περιβάλλοντος τους ενώ φαίνεται να καλλιεργεί κριτική σκέψη και μη κριτική στάση απέναντι στους άλλους, οδηγώντας σε μία θετική αλλαγή ως προς τις δυσλειτουργικές τους στάσεις. Αναφέρθηκε: «Και αργότερα θεωρώ ότι αυτό τους βοήθησε και στην διαχείρισης επίλυσης συγκρούσεων και μέσα στην τάξη και στο εξωτερικό και εκτός τάξης δηλαδή στο διάλειμμά» (Συμμετέχουσα 5).

Ακόμη, χρησιμοποιεί μία κοινή γλώσσα για όλους και οδηγεί σε ένα σχολείο για όλους. Όπως ανέφεραν, είναι ένα εργαλείο άμεσο, ελκυστικό και οικείο το οποίο προκαλεί το ενδιαφέρον όλων.

Τέλος, η χρήση του κινηματογράφου στην άσκηση της σχολικής κοινωνικής εργασίας μπορεί να συμβάλλει στην εξέλιξη του επαγγελματία μέσα από μία δημιουργική διαδικασία όπου ανακαλύπτουν νέες τεχνικές και εργαλεία παρέμβασης πιο αποδοτικά και δημιουργικά, ενισχύοντας την αυτοπεποίθηση των σχολικών κοινωνικών λειτουργιών για την άσκηση του επαγγέλματος τους. Αναφέρθηκε: «Έμαθα και εγώ πάρα πολλά. Δηλαδή είχε και για εμένα όφελος σαν ειδικός θα έλεγα, γιατί με βοήθησε να ανακαλύψω περισσότερες τεχνικές, υπήρχε μία διεύρυνση των εργαλείων που δουλεύω» (Συμμετέχουσα 12).

Δυσκολίες και εμπόδια της χρήσης του κινηματογράφου στην άσκηση της σχολικής κοινωνικής εργασίας

Οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί αντιμετωπίζουν εμπόδια και δυσκολίες κυρίως κατά την υλοποίηση μίας παρέμβασης, ωστόσο όμως, αντιμετωπίζουν και στον σχεδιασμό της (Πίνακας 3).

Πίνακας 3.*Δυσκολίες στη χρήση του κινηματογράφου στην εκπαίδευση***Εμπόδια και δυσκολίες από την χρήση του κινηματογράφου στην άσκηση της σχολικής κοινωνικής εργασίας**

<i>A. Διαθέσιμος χρόνος</i>	1. Χρονοβόρος σχεδιασμός 2. Χρονοβόρα εφαρμογή 3. Περιορισμένος χρόνος λόγω της φύσης της εργασίας
<i>B. Έλλειψη πόρων και υποστήριξης στο σχολικό πλαίσιο</i>	1. Ελλιπείς υποδομές 2. Δυσκολίες συνεργασίας με εκπαιδευτικό προσωπικό
<i>Γ. Δυσκολίες στην πορεία και την έκβαση της παρέμβασης</i>	1. Δυσκολίες στον σχεδιασμό/ εύρεση κατάλληλου μέσου 2. Ενδεχόμενος αρνητικός αντίκτυπος/ αρνητικό αποτέλεσμα της παρέμβασης 3. ελλιπής κατάρτιση των επαγγελματιών

Αναφορικά με τα εμπόδια και τις δυσκολίες κατά τη χρήση του κινηματογράφου ως παρεμβατικό εργαλείο εντός σχολικού περιβάλλοντος, αναδείχθηκε πως το γνωστικό επίπεδο στην Ελλάδα είναι ελλιπές καθώς ελλιπή παρουσιάζονται και τα εμπειρικά δεδομένα σχετικά με τη χρήση του κινηματογράφου στην άσκηση της σχολικής κοινωνικής εργασίας. Έτσι, όπως υποστήριξαν, υπάρχει ελλιπής εξοικείωση με τον κινηματογράφο στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κοινωνικής εργασίας, γεγονός που δυσχεραίνει τη χρήση του στο επάγγελμά τους με τρόπο που θα είναι ασφαλής και αποτελεσματικός. Αναφέρθηκε: «*Στη σχολή, κατά την διάρκεια των μαθημάτων γενικά δεν είχαμε κάποια, ένα εξειδικευμένο μάθημα το οποίο να είναι πάνω στον κινηματογράφο δεν είχαμε δηλαδή κάποιο μάθημα που να είναι τόσο στοχευμένο και εξειδικευμένο σε τέτοια ζητήματα γενικότερα στην προβολή βίντεο, στη χρήση του κινηματογράφου*» (Συμμετέχουσα 1).

Εμπειρίες και απόψεις για τον κινηματογράφο ως εργαλείο παρέμβασης

Πέραν των ωφελειών και των δυσκολιών, μέσα από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψαν και οι εμπειρίες των συμμετεχουσών από την χρήση του κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης καθώς και οι απόψεις για την ορθή χρήση του (Πίνακας 4).

Πίνακας 4.*Απόψεις και εμπειρίες από τη χρήση του κινηματογράφου*

<i>A. Τρόπος χρήσης του κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης</i>	1. Διάρθρωση παρέμβασης 2. Χρήση και σε ατομικές παρεμβάσεις 3. Χρήση ως αποκλειστικού/ συμπληρωματικού εργαλείου 4. Χρήση ως εργαλείου παρέμβασης που βασίζεται σε συγκεκριμένο θεωρητικό υπόβαθρο 5. Χρήση για παρεμβάσεις με συγκεκριμένη θεματολογία
<i>B. Προϋποθέσεις χρήσης του κινηματογράφου ως εργαλείου παρέμβασης</i>	1. Ορθή επιλογή ταινίας/ βίντεο 2. Απαραίτητες δεξιότητες εκ μέρους του επαγγελματία

Αρχικά, οι συμμετέχουσες αναφέρθηκαν στις εμπειρίες που οι ίδιες έχουν από τη χρήση του κινηματογράφου στην εργασία τους στο σχολικό πλαίσιο, κάνοντας λόγο για τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιες των εντάσσουν στις παρεμβάσεις τους.

Ακόμη, όπως ανέφεραν, ενώ μπορεί να θεωρείται πως αφορά κυρίως παρεμβάσεις σε επίπεδο ομάδας, έχουν χρησιμοποιήσει τον κινηματογράφο και σε ατομικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο της εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό, όπως ανέφεραν, μπορεί ο κινηματογράφος να αποτελέσει βασικό εργαλείο σε τεχνικές αφηγηματικής θεραπείας, με συγκεκριμένα ερωτήματα μετά την προβολή της ταινίας τα οποία βασίζονται στην προσέγγιση αυτή, καθώς και σε ατομικές συνεδρίες συμβουλευτικής με μαθητές. Αναφέρθηκε: *«Και μετά έχω αξιοποιήσει το βίντεο, βίντεο που ήδη υπάρχουν, σε διαδικτυακές συναντήσεις με μία μαθήτριά που είχε κλίση στη ζωγραφική και είχε πολλά οικογενειακά προβλήματα, με κάποια σχετικά ερεθίσματα και τρόπους, με βάση πάλι με τα ενδιαφέροντα της μαθήτριάς»* (Συμμετέχουσα 6).

Ακόμη, σύμφωνα με την εμπειρία των συμμετεχουσών, ο κινηματογράφος μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διαφορετικούς τρόπους ως εργαλείο παρέμβασης (ως συμπληρωματικό εργαλείο, στο πλαίσιο της αφηγηματικής θεραπείας, της συμβουλευτικής, κ.α.). Αναφέρθηκε: *«Σε διάφορα θέματα (τον χρησιμοποιώ), κυρίως κοινωνικά... όπως αυτό του σχολικού εκφοβισμού, του επαγγελματικού προσανατολισμού, το θέμα της αναπηρίας»* (Συμμετέχουσα 1).

Ολοκληρώνοντας με τις απόψεις και τις εμπειρίες των σχολικών κοινωνικών λειτουργιών σχετικά με τις παρεμβάσεις του κινηματογράφου, οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι ο κινηματογράφος είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο, ωστόσο, χρειάζεται προσοχή στη χρήση του.

Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης έρχονται να εξειδικεύσουν τα πρότερα ερευνητικά ευρήματα, σε έρευνες στην συμβουλευτική και την θεραπεία και να αποτελέσουν μια ενδιαφέρουσα προσθήκη στην ελλιπή γνώση αναφορικά με την εμπειρία και τις απόψεις των σχολικών κοινωνικών λειτουργιών σχετικά με τη χρήση του κινηματογράφου ως μέσου παρέμβασης στα ελληνικά σχολεία.

Όπως φάνηκε από την έρευνα, ο κινηματογράφος δίνει νοητικά ερεθίσματα ώστε να αμφισβητηθούν στερεότυπα και κυρίαρχες ιδέες, να επανασηματοδοτηθούν εμπειρίες και να υιοθετηθούν πιο λειτουργικοί τρόποι επεξεργασίας του περιβάλλοντός τους, ενώ καλλιεργεί στους συμμετέχοντες κριτική σκέψη και μη κριτική στάση προς τρίτους και τους κινητοποιεί για αλλαγή δυσλειτουργικών αντιλήψεων και στάσεων. Τα ευρήματα αυτά έρχονται να κάνουν πιο ειδικά τα υπάρχοντα δεδομένα σχετικά με την ευεργετική λειτουργία της τέχνης στη θεραπεία και τη συμβουλευτική ως προς το να προκαλεί γνωστική, συναισθηματική και συμπεριφορική επαγρύπνηση και αλλαγή του ατόμου (Dermer&Hutchings, 2000).

Τα αποτελέσματα της έρευνας συμφωνούν με τα αντίστοιχα άλλων ερευνών που τονίζουν τη θετική συμβολή της τέχνης στην ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας στο πλαίσιο παρεμβάσεων της κοινωνικής εργασίας (Frost, 2005; Hass-Cohen, 2008; Huss, 2013; Mitchell et al 2011), καθώς φάνηκε να είναι σημαντική η συμβολή του κινηματογράφου στην καλλιέργεια της ψυχικής ανθεκτικότητας, ειδικότερα στον μαθητικό πληθυσμό, με ειδική αναφορά στους μαθητές οι οποίοι προέρχονται από δυσλειτουργικά οικογενειακά περιβάλλοντα.

Επιπλέον, συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, της αυτοπεποίθησης και της αυτογνωσίας των μαθητών, σύμφωνα και με τα υπάρχοντα ερευνητικά δεδομένα που υποστηρίζουν τη χρησιμότητα του κινηματογράφου στη θεραπεία και τη συμβουλευτική ως προς την επίτευξη των παραπάνω στόχων, την ενίσχυση, δηλαδή της θετικής αυτό-εικόνας (Brinthaupt & Lipka, 2002; Powell

et al., 2006; Wedding et al. 1999), αλλά και της αυτογνωσίας παιδιών και εφήβων (Izod & Dovalis, 2015). Συμπληρωματικά συμβάλλει στην καλλιέργεια δεξιοτήτων επικοινωνίας και γόνιμου διαλόγου, επίλυσης συγκρούσεων καθώς και στην ενίσχυση της συνεργατικότητας μεταξύ των μελών της ομάδας που συμμετέχουν στην εκάστοτε παρέμβαση. Ως προς τις κοινωνικές δεξιότητες, ακόμη, οι συμμετέχουσες υποστήριξαν τη συμβολή του στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης μέσα από την ευαισθητοποίηση για κοινωνικά και ηθικά ζητήματα, όπως έχει παρατηρηθεί και σε παλαιότερη μάλιστα έρευνα του Watson (1976).

Επιπλέον, δηλώθηκε η ευεργετική λειτουργία του κινηματογράφου ως προς τη διευκόλυνση της αναγνώρισης και της έκφρασης των συναισθημάτων ακόμη και όταν εντοπίζεται, γενικά, δυσκολία στη λεκτική συναισθηματική έκφραση. Όπως δηλώνουν οι Ramey et al. (2009) παρατηρείται διευκόλυνση των θεραπευομένων στο να εκφραστούν, να περιγράψουν, να συζητήσουν και να εκφράσουν απορίες για ότι τους απασχολεί, ακόμη και για δύσκολα ζητήματα όπως στις περιπτώσεις της απώλειας και του πένθους (Bradley et al., 2008).

Ένα ακόμη σημαντικό όφελος της χρήσης του κινηματογράφου στη σχολική κοινωνική εργασία, σύμφωνα με τις συμμετέχουσες, είναι η διευκόλυνση που παρέχει ως προς τη διερεύνηση και την αξιολόγηση των εμπειριών των συμμετεχόντων με δυνατότητα για εξατομικευμένη προσέγγιση.

Στο ίδιο πλαίσιο οι συμμετέχουσες αναγνώρισαν τον κινηματογράφο ως εργαλείο διευκόλυνσης και στήριξης στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων σχολικής κοινωνικής εργασίας καθώς μπορεί να προσαρμοστεί στους σκοπούς και τους στόχους των παρεμβάσεων αυτών. Αντίστοιχα, σύμφωνα με τους Lavoie & Heinonen (2018), ο κινηματογράφος ως εργαλείο παρέμβασης μπορεί να καθοδηγήσει και να διευκολύνει μία παρέμβαση ανάλογα με τους στόχους της. Ταυτόχρονα, όπως έχει υποστηριχθεί και από τους Τσέργα και συν. (2018), ο κινηματογράφος προσφέρει μία προσβάσιμη γλώσσα για όλους, συμβάλλοντας στην υπερπήδηση των εμποδίων που τίθενται από τις γλωσσικές, πολιτισμικές και γεωγραφικές διαφορές των θεατών.

Αντίστοιχα, σύμφωνα με τον McClintock (2015), ο κινηματογράφος είναι μία μορφή τέχνης γνώριμη και προσβάσιμη για τους εφήβους και για τον λόγο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά στη θεραπεία η οποία συμπεριλαμβάνει εφήβους και παιδιά. Αυτό, αποτελεί ένα σημείο το οποίο, σύμφωνα με τους Dermer & Hutchings (2000) χρήζει προσοχής καθώς, παρά τα οφέλη του ως εργαλείο, ο κινηματογράφος δεν εξασφαλίζει πάντοτε την επαρκή συμμετοχή των θεατών, και επομένως, χρειάζεται συχνά να πλαισιωθεί και από άλλου είδους παρεμβάσεις και συμβουλευτικές δεξιότητες.

Τα αποτελέσματα, ακόμη, αναδεικνύουν πως η ίδια η εμπειρία του κινηματογράφου μπορεί από μόνη της να είναι θεραπευτική και συμφωνούν με τους Dermer & Hutchings (2000), οι οποίοι υποστηρίζουν πως η ταινία στη θεραπεία και τη συμβουλευτική μπορεί από μόνη της να έχει ευεργετικά αποτελέσματα για το άτομο, βοηθώντας το να ξεφύγει έστω και για λίγο από τα θέματα που το απασχολούν.

Πολλά από τα εμπόδια και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες, σχετίζονται άμεσα με το ίδιο το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και τον τρόπο με τον οποίο καλούνται να εργαστούν οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί στο πλαίσιο αυτού. Ταυτόχρονα, όπως υποστήριξαν, ελλιπής είναι και ο απαραίτητος εξοπλισμός που χρειάζεται για την εφαρμογή αντίστοιχων παρεμβάσεων. Οι παρατηρήσεις αυτές έρχονται σε συμφωνία και με τη σχετική βιβλιογραφία σύμφωνα με την οποία, πράγματι, τόσο η προετοιμασία (Hauenstein & Riddle, 2003; Liles, 2007), όσο και η ίδια η εφαρμογή μίας παρέμβασης που βασίζεται στον κινηματογράφο και το βίντεο απαιτεί χρόνο, και υλικοτεχνικές υποδομές γεγονός που, ενδεχομένως, καθιστά τον κινηματογράφο ως μία πιο δύσχρηστη μορφή τέχνης σε σχέση με άλλες, όπως η ζωγραφική (Izod & Dovalis, 2015). Επιπλέον, μία από τις πιο σημαντικές

δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί στην προσπάθεια εφαρμογής σύγχρονων παρεμβάσεων είναι η ελλιπής υποστήριξη από το εκπαιδευτικό προσωπικό (Bolin et al., 2018), δυσκολία η οποία συμφωνεί με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας και μάλιστα τα αποτελέσματα προσθέτουν ως δυσκολία την ελλιπή κατάρτιση που έχουν οι επαγγελματίες σχετικά με τη χρήση του κινηματογράφου σε παρεμβάσεις στην εκπαίδευση.

Ωστόσο, ως προς την προσέγγιση, οι συμμετέχουσες φάνηκε να συνδυάζουν τον κινηματογράφο ως μέσο παρέμβασης με άλλες τεχνικές όπως η συζήτηση σε ομάδες, η καταγραφή σκέψεων και συναισθημάτων και οι βιωματικές ασκήσεις. Η προσέγγιση αυτή φαίνεται να είναι και η ενδεδειγμένη, λαμβάνοντας υπόψη δεδομένα τα οποία υποστηρίζουν πως παρά τα θετικά του αποτελέσματα, είναι δόκιμο ο κινηματογράφος και το βίντεο να αποτελούν συμπληρωματικά εργαλεία μίας ολιστικής παρέμβασης ώστε να ενισχυθεί η συμμετοχή των μαθητών (Dermer & Hutchings, 2000) κάτι που επηρεάζεται και από τη θεματολογία την οποία χρησιμοποιούν οι σχετικές παρεμβάσεις (κοινωνικά ζητήματα και φαινόμενα όπως η διαφορετικότητα, ο ρατσισμός, η ψυχοπαθολογία και οι κοινωνικές ανισότητες) (Liles, 2007; Wedding et al, 1999).

Περιορισμοί έρευνας- Δυνατά σημεία

Ένας από τους περιορισμούς της έρευνας ήταν η δυσκολία επιλογής του δείγματος, καθώς έγινε με την μέθοδο κριτηρίου, με τα κριτήρια να απευθύνονται αποκλειστικά στον πληθυσμό των σχολικών κοινωνικών λειτουργιών που έχουν χρησιμοποιήσει τον κινηματογράφο κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους στα σχολεία.

Ακόμη, ο τρόπος διεξαγωγής των συνεντεύξεων, καθώς η διαδικτυακή διεξαγωγή ίσως είχε επιρροή στον τρόπο έκφρασης των συμμετεχουσών, και επιπλέον η ενδεχόμενη προβολή των αντιλήψεων και των προσδοκιών της ερευνήτριας για τον κινηματογράφο ως εργαλείο παρέμβασης σχολικής κοινωνικής εργασίας, κατά τη διαδικασία διεξαγωγής των συνεντεύξεων, αλλά και κατά τη διαδικασία ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων.

Η πανδημία COVID-19 αποτέλεσε περιορισμό μόνο στην διεξαγωγή των συνεντεύξεων και όχι στα αποτελέσματα της έρευνας καθώς όλες οι συμμετέχουσες αναφέρθηκαν σε εμπειρίες και βιώματα σχετικά με παρεμβάσεις με χρήση κινηματογράφου στο διάστημα πριν την έναρξη της πανδημίας. Επίσης, περιορισμό πιθανόν να αποτελεί και το γεγονός πως η ανάλυση των δεδομένων έγινε μόνο από ένα άτομο, αυτό της ερευνήτριας, και όχι από τρεις ειδικούς όπως συνηθίζεται, γεγονός που θέτει ζήτημα υποκειμενικότητας και μειωμένης εγκυρότητας της έρευνας.

Ωστόσο, πέραν των περιορισμών, η παρούσα έρευνα έχει και δυνατά σημεία, όπως η πρωτοτυπία του θέματος για τα ελληνικά δεδομένα, καθώς υπάρχει έλλειψη ερευνητικών δεδομένων, όπου να γίνεται σύνδεση της τέχνης του κινηματογράφου με την άσκηση της σχολικής κοινωνικής εργασίας.

Συμπεράσματα

Ο κινηματογράφος αναδείχθηκε ως μία ιδιαίτερα χρήσιμη προσθήκη στις παρεμβάσεις της σχολικής κοινωνικής εργασίας με ποικίλα οφέλη τόσο για τον ίδιο τον μαθητικό πληθυσμό είτε η παρέμβαση εφαρμόζεται ατομικά είτε ομαδικά, όσο και για τις ίδιες ως επαγγελματίες που ασκούν την κοινωνική εργασία στο σχολικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες α) γνωρίζουν και κατανοούν καλύτερα τα φαινόμενα που πραγματεύεται η παρέμβαση, β) αναγνωρίζουν και εκφράζουν με μεγαλύτερη ευκολία συναισθήματα και εμπειρίες, ακόμα και αν αυτά είναι δυσάρεστα για τους ίδιους, γ) ευαισθητοποιούνται και δείχνουν ενσυναίσθηση για κοινωνικά φαινόμενα και τις ομάδες ατόμων που ανήκουν σε αυτά, δ)

μέσα από την ευαισθητοποίηση, κινητοποιούνται και οδεύουν προς την θετική αλλαγή στάσεων απέναντι στα φαινόμενα και στα άτομα αυτά, ε) η ίδια η εμπειρία του κινηματογράφου μπορεί να λειτουργήσει επάνω τους θεραπευτικά, ζ) ακόμη, φαίνεται πως ο κινηματογράφος έχει τη δυναμική να εξυπηρετήσει αποτελεσματικά στόχους της σχολικής κοινωνικής εργασίας, όπως είναι η ανάδειξη των δυνατών σημείων, η καλλιέργεια δεξιοτήτων και η ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας των ατόμων που συμμετέχουν στις παρεμβάσεις που στηρίζονται σε αυτή την μορφή τέχνης.

Επομένως ο κινηματογράφος αποτελεί ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο στα χέρια των σχολικών κοινωνικών λειτουργών, με προϋποθέσεις ορθής χρήσης.

Προτάσεις

Είναι απαραίτητη η χρήση του κινηματογράφου με μεθοδικότητα, κατάλληλο και εμπειριστατωμένο σχεδιασμό αλλά και ξεκάθαρη στοχοθεσία, ώστε η εκάστοτε παρέμβαση να στεφθεί με επιτυχία. Για να καταστεί αυτό εφικτό, είναι απαραίτητο οι επαγγελματίες να επενδύσουν στην εκπαίδευσή τους με προγράμματα κατάρτισης.

Επιπλέον, είναι αναγκαία η παροχή υλικοτεχνικής υποστήριξης και η εξασφάλιση χώρου και χρόνου για την εφαρμογή των παρεμβάσεων των σχολικών κοινωνικών λειτουργών, ενώ, είναι απαραίτητη η αγαστή συνεργασία με το εκπαιδευτικό προσωπικό, το οποίο χρειάζεται να προσεγγίζει την κοινωνική εργασία στο σχολείο ως μία σημαντική υποστήριξη του έργου της ολιστικής εκπαίδευσης των μαθητών και της ενδυνάμωσης της σχολικής κοινότητας.

Η συνειδητοποίηση αυτή θα ενισχύσει την υλική και ψυχολογική υποστήριξη που λαμβάνουν οι επαγγελματίες και θα διευκολύνει την εφαρμογή σύγχρονων, αποτελεσματικών και ουσιαστικών παρεμβάσεων.

Επιλογικά η παρούσα έρευνα μπορεί να δώσει το έναυσμα για περαιτέρω μελλοντικές έρευνες, καθώς υπάρχει σημαντική έλλειψη ερευνητικών δεδομένων σχετικές με το θέμα, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό. Ακόμα και η ίδια η έρευνα μπορεί να εμπλουτιστεί με περισσότερους συμμετέχοντες αλλά και ερευνητές, με σκοπό την εκπόνηση ενός οδηγού χρήσης του κινηματογράφου σε παρεμβάσεις σχολικής κοινωνικής εργασίας και όχι μόνο, αλλά και γενικά κοινωνικής εργασίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Αθήνα: ΣΕΑΒ.
<https://repository.kallipos.gr/pdfviewer/web/viewer.html>.
- Λυδάκη, Α. (2008). Ο δρόμος προς τη Δύση. Η μετανάστευση στον ελληνικό κινηματογράφο και ένα παράδειγμα. *The Greek Review of Social Research*, 81-111.
- Τσέργας, Ν., Καλούρη, Ρ., Αντωνοπούλου, Α. & Μπότου, Α. (2018). Ο Κινηματογράφος στη θεραπεία και τη συμβουλευτική: τεχνικές και εφαρμογές για την προσωπική ανάπτυξη και τη θεραπευτική αλλαγή. ΕΛΕΣΥΠ: Πεδίο.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Bernard, H. R., Wutich, A., & Ryan, G. W. (2016). *Analyzing qualitative data: Systematic approaches*. SAGE publications.
- Bolin, S. J., Rueda, H. A., & Linton, K. F. (2018). Grand challenges in school social work: Collaboration and constraint in school social workers' sexuality support for children with disabilities. *Children & Schools*, 40(1), 25-34.
- Bradley, L. J., Whiting, P., Hendricks, B., Parr, G., & Jones Jr, E. G. (2008). The use of expressive techniques in counseling. *Journal of Creativity in Mental Health*, 3(1), 44-59.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Brinthaup, T. M., & Lipka, R. P. (Eds.). (2002). *Understanding early adolescent self and identity: Applications and interventions*. Suny Press.
- Carroll, J. (2002). Play therapy: the children's views. *Child & Family Social Work*, 7(3), 177-187.
- Clarke, V., Braun, V. & Hayfield, N. (2015). Thematic analysis. In J. Smith (Ed.). *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (3rd ed.) (pp. 222-248). Sage.

- David, M. S., & Warrier, U. Film-Based Counselling on Adolescent Body Image: A Pilot Study. *Hope, Efficacy, Resilience, Optimism towards Holistic Living*, 11.
- Dermer, S. B., & Hutchings, J. B. (2000). Utilizing movies in family therapy: Applications for individuals, couples, and families. *The American journal of family therapy*, 28(2), 163-180.
- Dupper, D. (2002). *School social work: Skills and interventions for effective practice*. John Wiley & Sons.
- Frost, J. L. (2005). Lessons from disasters: Play, work, and the creative arts. *Childhood Education*, 82(1), 2-8.
- Hankir, A., Holloway, D., Zaman, R., & Agius, M. (2015). Cinematherapy and film as an educational tool in undergraduate psychiatry teaching: a case report and review of the literature. *Psychiatria Danubina*, 27(suppl 1), 136-142.
- Hauenstein, N., & Riddle, D. (2003). Education and training in IO Psychology. *The Industrial-Organizational Psychologist*, 41(1), 83-95.
- Hass-Cohen, N. (2008). Partnering of art therapy and clinical neuroscience. *Art therapy and clinical neuroscience*, 21, 42.
- Huss, E. (2013). *What we see and what we say: Using images in research, therapy, empowerment, and social change*. Routledge.
- Huss, E., Kaufman, R., & Sibony, A. (2014). Children's drawings and social change: Food insecurity and hunger among Israeli Bedouin children. *British Journal of Social Work*, 44(7), 1857-1878.
- International Federation of Social Workers (IFSW) (2014). *Global Definition of the Social Work Profession*. IFSW. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- Izod, J., & Dovalis, J. (2014). *Cinema as Therapy: Grief and transformational film*. Routledge.
- Kaye, S., & Bleep, M. (1997). *Arts and health care*. JessicaKingsley.
- Heinonen, T., Halonen, D., & Krahn, E. (2018). *Expressive arts for social work and social change*. Oxford University Press.

- Lefevre, M. (2004). Playing with sound: The therapeutic use of music in direct work with children. *Child & Family Social Work*, 9(4), 333-345.
- Liles, R. E. (2007). The use of feature films as teaching tools in social work education. *Journal of Teaching in Social Work*, 27(3-4), 45-60.
- McCall, S. (2011). Expressive Art therapies expressive arts for individuals with autism about us cinematherapy in the news expressive arts resources.
- McClintock, P. (2015). CinemaCon: Who says teenagers don't go to the movies. <http://www.hollywoodreporter.com/news/cinemacon-who-says-teenagers-dont883240>.
- Marsick, E. (2010). Cinematherapy with preadolescents experiencing parental divorce: A collective case study. *The Arts in Psychotherapy*, 37(4), 311-318.
- Matos-Silveira, R., Cano, Y., & Mouton, S. (2016). Movimiento arte del cambio: una iniciativa del trabajo social antiopresivo. *Cuadernos de Trabajo Social*, 2016, vol. 29, num. 2, p. 309-321.
- Middleman, S. (1995). Modeling axisymmetric flows: dynamics of films, jets, and drops. Academic Press.
- Mitchell, C., Theron, L., Smith, A., Stuart, J., & Campbell, Z. (2011). Drawings as research method. In *Picturing research* (pp. 17-36). Brill.
- Portadin, M. A. (2006). The use of popular film in psychotherapy: Is there a "cinematherapy"? Massachusetts school of professional psychology.
- Ramey, H. L., Tarulli, D., Frijters, J. C., & Fisher, L. (2009). A sequential analysis of externalizing in narrative therapy with children. *Contemporary Family Therapy*, 31, 262-279.
- Tyson, L., Foster, L., & Jones, C. (2000). The process of cinematherapy as a therapeutic intervention. *Alabama counseling association journal*, 26(1), 35-41.
- Watson, B. L. (1976). Programs, materials, and techniques. *Journal of Learning Disabilities*, 9(10), 614-624.
- Wedding, D., Boyd, M. A., & Niemiec, R. M. (1999). *Movies and mental illness: Using films to understand psychopathology*. Boston.

Wedding, D., & Niemiec, R. M. (2003). The clinical use of films in psychotherapy. *Journal of Clinical Psychology*, 59, 207–215. Doi: 10.1002/jclp.10142

Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην ψυχολογία: εισαγωγή. Ε. Τσέλιου. Gutenberg.

Zelizer, C. M. (2004). The role of artistic processes in peacebuilding in Bosnia-Herzegovina. George Mason University.

Perceptions and experiences of female School Social Workers on the use of Cinema as an intervention tool in education

Nikolaidou Sofia¹,

¹ Social Worker, Msc Social work in education - diversity integration

ABSTRACT

This article is based on a research which examines the perceptions and experiences of school social workers about the use of the cinema as a tool of action in the school's social work, with the aim of bringing out the benefits and the obstacles of its use. It was chosen a qualitative methodology, for the collection and analysis of the current research, where the production of data was accomplished through twelve semi- structured interviews on women social workers who have experience in greek public schools from ten months to seven years. The interviews were conducted online and in two months time, November to December 2021. The analysis of data was done through thematic analysis, where all the benefits were pointed out, not only for the participants of the intervention who learned to express their feelings, raise empathy and social skills, have a positive attitude on changes, enhance mental resilience etc, but also for the school social workers themselves, who learned to facilitate the assessment, individualize and evaluate the incidents, show professional growth etc. Through this analysis, a lot of difficulties were arisen, like the minimum available time for this action related to the time which is required for the use of films or videos, the lack of money and support on the educational domain, the obstacles of applying this action etc. Furthermore, it was emerged that the cinema, as a tool of action, can be used in group, individual and specific range ones, and also, a lot of points were featured which need attention at its use. Finally, through the findings of the current research, the cinema was pointed out as a particular useful addition to the actions of school social work

Key-words: Cinema, School Social Work, Art in School Social Work, Cinema in School Social Work

Correspondence: Sofia Nikolaidou, nikolsof@yahoo.gr